

บทที่ 6

สรุป ปัญหาและข้อเสนอแนะ

วิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในช่วงตั้งแต่เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2540 จนกระทั่งถึงปัจจุบัน ส่งผลกระทบต่อคนไทยในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของความสัมพันธ์ในครอบครัว ซึ่งเป็นหน่วยย่อยที่สุดของสังคมมนุษย์ การเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ในครอบครัว เนื่องจากการปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัวใหม่เพื่อรองรับกับสภาพวิกฤตเศรษฐกิจ ซึ่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ทำการศึกษาผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจกับการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ในครอบครัว โดยทำการศึกษาศรีที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม จังหวัดสมุทรปราการ เพื่อนำความรู้ที่ได้ไปเป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อประกอบเป็นแนวนโยบายและค้นหาวิธีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อให้เกิดความสงบสุขในครอบครัว ซึ่งจะนำมาสู่สถานะสังคมที่ดี และเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว

โดยวิธีการที่ใช้ในการศึกษา ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากกลุ่มสตรีที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมที่มีครอบครัวแล้วและเข้ามาทำงานในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจจำนวน 100 คน โดยการใช้แบบสอบถาม และใช้การเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เจาะลึก จำนวน 10 คน เพื่อที่จะให้มองเห็นความแตกต่างของความสัมพันธ์ในครอบครัว เมื่อสตรีต้องเป็นผู้หนึ่งในการหารายได้ให้กับครอบครัว บทบาท และหน้าที่ที่มีเพิ่มมากขึ้น การแบ่งสรรเวลาให้กับสมาชิกในครอบครัวลดน้อยลง เป็นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ในครอบครัว ซึ่งเป็นเรื่องที่ส่งผลกระทบต่อสถาบันครอบครัวและสถาบันอื่น ๆ

สรุป

ผลจากการวิจัยเรื่อง “ผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจกับการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ในครอบครัว : ศึกษากรณีสตรีที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม จังหวัดสมุทรปราการ” ซึ่งจากการวิจัยทำให้ทราบปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลกระทบกับความสัมพันธ์ในครอบครัว รวมถึงการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ในช่วงก่อนและช่วงวิกฤตเศรษฐกิจและทราบทิศทางการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ในครอบครัวของสตรีในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจว่าในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจครอบครัวของแรงงานสตรีต้องประสบกับภาวะการเปลี่ยนแปลง ซึ่งเป็นสาเหตุให้ความสัมพันธ์ในครอบครัวเปลี่ยนแปลงไปจากก่อนเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ เช่น สตรีต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ทำให้ไม่มีเวลาให้กับลูกและสามี

ต้องประสบกับภาวะการเปลี่ยนแปลง ซึ่งเป็นสาเหตุให้ความสัมพันธ์ในครอบครัวเปลี่ยนแปลงไป จากก่อนเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ เช่น สตรีต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ทำให้ไม่มีเวลาให้กับลูกและสามี ก่อให้เกิดความห่างเหิน และความไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองไม่ว่าจะเป็นสามี ภรรยา หรือ บุตร การปรับตัวไม่ได้กับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปทำให้ความสัมพันธ์ในครอบครัวของแรงงานสตรี ลดลง ซึ่งบรรลุดูวัตถุประสงค์การวิจัยที่ตั้งไว้

สำหรับผลการศึกษา ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานไว้ 9 ข้อ มีผลปรากฏดังนี้ แรงงานสตรีที่ยังมีการศึกษาค่า ยังมีอายุน้อย ยิ่งที่ระยะเวลาในการสมรสสั้น ยิ่งมีรายได้ต่ำลง ยิ่งมีการขาดแคลนสิ่งจำเป็นต่อชีวิตมาก ยิ่งมีภาระหนี้สินมาก ยิ่งมีการเปลี่ยนแปลงบทบาทของภรรยาสูง ยิ่งมีความเครียดภายในครอบครัวสูง และยิ่งขาดการสื่อสารภายในครอบครัวมากเพียงไร ยิ่งมีการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ในครอบครัวมากขึ้นเพียงนั้น ซึ่งข้อมูลจากการศึกษายืนยันสมมติฐานทั้ง 9 ข้อ แสดงว่าการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ในครอบครัวในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจ โดยปัจจัยทั้ง 9 ข้อมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์

ปัญหาในการดำเนินการวิจัย

1. การเข้าไปติดต่อขอทำการศึกษาที่โรงงานอุตสาหกรรมยากมาก เนื่องจากโรงงานแต่ละแห่งมักจะไม้อนุญาตให้คนภายนอกที่ไม่ใช่คนงานเข้าไป เพราะกลัวว่าจะเป็นตำรวจ หรือเจ้าหน้าที่กรมสรรพากรที่มาสอบถามเรื่องรายได้ ผู้วิจัยจึงต้องใช้วิธีการพูดคุยกับเจ้าของโรงงานให้แน่ชัดถึงวัตถุประสงค์ของการศึกษาและแสดงตัวว่าเป็นนิสิตปริญญาโทที่ต้องการทำการศึกษาในเรื่องดังกล่าว ถึงได้เข้าไปทำการศึกษา
2. เวลาที่ใช้ในการสอบถามหรือสัมภาษณ์ไม่ค่อยมีเพราะ คนงานต้องทำงานแข่งกับเวลา เนื่องจากคิดรายได้จากจำนวนชิ้นงานที่ทำได้ในแต่ละวัน ผู้วิจัยจึงต้องรอให้เลิกงานก่อนจึงขอเวลาสัมภาษณ์ได้
3. การเดินทางไปบ้านของผู้ให้ข่าวสำคัญใช้เวลานาน และสับสน เนื่องจากบ้านของผู้ให้ข่าวสำคัญแต่ละคนอยู่กระจัดกระจาย บางบ้านไปลึกมาก ต้องเดินทางไปบ่อย ๆ ถึงจะคุ้นเคย

4. ผู้ให้ข่าวสำคัญจะอยู่บ้านแล้ววันอาทิตย์ นอกนั้นเป็นวันทำงาน ทำให้การเข้าไปเยี่ยมบ้านของผู้วิจัยมีเวลาแค่วันเดียวเท่านั้นที่จะได้ไปคุยกันที่บ้าน และบางอาทิตย์ผู้ให้ข่าวสำคัญไม่อยู่ จึงทำให้ต้องใช้เวลาในการวิจัยมาก ผู้วิจัยต้องทำการนัดก่อนที่จะเข้าไปสัมภาษณ์

5. เรื่องราวบางอย่างผู้ให้ข่าวสำคัญไม่กล้าเล่าให้ฟัง เช่นเรื่องทะเลาะกันในครอบครัว หรือเรื่องที่ไม่เข้าใจกัน ผู้วิจัยจึงต้องพยายามทำความเข้าใจ พยายามทำความเข้าใจเอง ไม่ให้ดูเหมือนว่าเป็นการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข่าวสำคัญจะได้ผ่อนคลายและกล้าเปิดเผยข้อมูล

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทางวิชาการ

1. ควรมีการศึกษาขยายผล ผลกระทบของวิกฤตเศรษฐกิจกับการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ในครอบครัว ในระดับต่างๆ เช่น ผลกระทบกับชนชั้นแรงงานมีฝีมือ ผลกระทบกับชนชั้นกลาง และชนชั้นสูงเพราะจะได้ทราบผลกระทบและปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนให้สอดคล้องกับปัญหาของประชาชนในแต่ละระดับเป็นการแก้ไขและป้องกันให้ถูกต้องถูกสถานการณ์และสภาพแวดล้อม

2. ควรมีการศึกษาผลกระทบของวิกฤตเศรษฐกิจกับระบบความสัมพันธ์ในสังคมในด้านอื่นๆ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการทราบภาพรวมของโครงสร้างทางสังคมทุกระบบ เพราะในสังคมระบบต่างๆ มีความสอดคล้องต่อเนื่องกันหมด

3. ควรมีการทำความเข้าใจถึงเหตุการณ์ในอดีต ปัจจุบัน และคาดการณ์เหตุการณ์อนาคตเพื่อเปรียบเทียบ และหาวิธีแก้ไขจากประสบการณ์

ข้อเสนอแนะทางปฏิบัติ

1. ควรนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ไปสร้างแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมที่สอดคล้องกับการแก้ไขปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ในครอบครัวเพื่อเป็นการช่วยเหลือระบบความสัมพันธ์ในครอบครัวก่อนที่จะเกิดวิกฤตเศรษฐกิจทางด้านครอบครัวตามมาเช่น จัดโครงการวางแผนครอบครัวให้กับสตรีที่มีการศึกษาค่ำ จัดโครงการพัฒนาฝีมือและอาชีพให้กับสตรี ส่งเสริมการตั้งกลุ่มรวมพลังเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับครอบครัวได้แก่ กลุ่มแม่บ้าน
2. ควรเปิดโอกาสให้สตรีมีความเท่าเทียมกับบุรุษในสังคมปัจจุบันเรายอมรับกันว่าสังคมได้เปิดโอกาสให้สตรีได้เรียกร้องสิทธิของตนเองแต่ก็เป็นแค่ในระดับหนึ่ง และอยู่ในกลุ่มผู้นำกลุ่มเดียว แต่ในกลุ่มอื่นๆ โดยเฉพาะระดับชนชั้นล่างสตรียังคงถูกกดขี่ และไม่เปิดโอกาสในสังคมให้เท่าเทียมกับบุรุษ ทั้งที่ภาระหน้าที่ของสตรีมีเท่ากับบุรุษและบางครั้งอาจมากกว่าบุรุษด้วย
3. การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมให้ประชาชนได้รับทราบโดยเฉพาะในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เพื่อที่จะให้บุคคลสามารถปรับตัวให้ทันกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปเพื่อให้การเปลี่ยนแปลงเป็นไปอย่างมีระบบและระเบียบ
4. ควรมีการระดมสมอง ระดมความคิดของนักวิชาการ และผู้ทรงคุณวุฒิในด้านนี้ในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ ที่ส่งผลถึงสถาบันครอบครัว
5. ควรจะได้มีการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตและ โครงสร้างพื้นฐานเช่น การศึกษา การสาธารณสุข เศรษฐกิจ ฯลฯ ให้กับประชาชนโดยเฉพาะชนชั้นล่าง เพื่อให้สามารถรับมือกับภาวะเศรษฐกิจที่ผันผวนได้